

УНИЈА

 UNHCR
The UN Refugee Agency

И Н Ф О

www.unijakm.org

Број 41-42.

Год. V

Београд

јануар-фебруар 2008.

Бесплатан примерак

ISSN 1820-3531

Издавање овој Билтена омогућио је Високи комесаријат за избеглице (UNHCR)

ЧУВАР ЧАГЛАВИЦЕ

ПРЕДСТАВНИЦИ УНИЈЕ, НАКОН САМО-ПРОГЛАШЕЊА НЕЗАВИСНОСТИ КОСОВА, ПОСЕТИЛИ ПОВРАТНИКЕ НА КИМ

УНИЈА - САВЕЗ УДРУЖЕЊА ИНТЕРНО РАСЕЉЕНИХ ЛИЦА СА КИМ
ОСУДИЛА АКТ ЈЕДНОСТРАНОГ ПРОГЛАШЕЊА НЕЗАВИСНОСТИ КОСОВА

АКО НИСМО УСПЕЛИ ДА СЕ ВРАТИМО ПОД ОКРИЉЕМ УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА, КАКО ЋЕМО ТО УРАДИТИ ПОД ВЛАШЋУ АЛБАНАЦА?

“Савез удружења интерно расељених лица – УНИЈА, осуђује акт једностраног проглашења независности Косова и Метохије, као чин кршења међународног права и Повеље УН и даје подршку свакој мирној и достојанственој борби за повраћај Косова и Метохије под окриље Републике Србије”, стоји у саопштењу које је Управни одбор Уније усвојио на својој седници одржаној 18. фебруара у Крајујевцу

“У складу са активностима спроведеним да би се побољшао живот интерно расељених лица, као и повратника на Косово и Метохију, упућујемо им снажну подршку уз обећање, да ћемо и даље настојати да се боримо за омогућавање повратка интерно расељених лица са Косова и Метохије, као и за боље услове живота свих ИРЛ у расељењу.

У овим тешким и неизвесним тренуцима УНИЈА - Савез удружења интерно расељених лица, пружа пуну подршку и изразе солидарности свима који су одлучили да остану у својим домовима на Косову и Метохији.

УНИЈА -Савез удружења интерно расељених лица, одлучно подржава Владу Републике Србије у настојању да очува целовитост Републике Србије у међународно признатим границама”, стоји у саопштењу које су јавности презентовали челници Уније на Конференцији за штампу одржаној 20. фебруара у Медија центру у Београду.

На Конференцији, осим наведеног саопштења, челници Уније су истакли да обраћање јавности представља још један у низу апела које Савез десет невладиних организација, упућује, пре свега међународној јавности, како би, по ко зна који пут, скренули пажњу на тежак положај преко 206 хиљада расељених лица са КиМ, колико их тренутно према евиденцији

Представници Уније на конференцији за штампу

УНHCR-а, борави у централној Србији.

Представници Уније изнели су низ примера који говоре о проблемима интерно расељених лица, али и немогућности или не постојању жеље међународне и већинске албанске заједнице на КиМ да их реше.

“Иако је по доласку међународне заједнице на КиМ, приоритет био повратак, колико се у томе успело, најбоље сведоче бројке. Од преко 230 хиљада прогнаних Срба и других неалбанаца, у протеклих девет година, на простор КиМ, вратило се њих 16 661, од чега 7 228

НА ЛИЦУ МЕСТА

Представници Уније, одговарајући на питања новинара о ситуацији на КиМ, рекли су да су у сталном контакту са повратницима и преосталим српским и другим неалбанским становништвом на КиМ и да је за сада стање релативно мирно. Такође, истакли су да ће непосредно по завршетку конференције и митинга који се истог дана одржавао у Београду под називом “ Косово је Србија”, обићи српске енклаве. Са представницима Уније ишла је и екипа Унија ИНФО Билтена и сликом и речју, забележила актуелну ситуацију на терену. Више о томе можете прочитати на страницама овог броја Унија ИНФО.

Фото: Богдан Меанџија

ЛЕНАРТ КОЦАЛАИНЕН, ПРЕДСТАВНИК UNHCR-А ЗА СРБИЈУ

UNHCR ЋЕ НАСТАВИТИ ДА ИЗВРШАВА СВОЈ МАНДАТ ПО РЕЗОЛУЦИЈИ 1244

“Ништа се за UNHCR није променило након што је Парламент Косова једнострано прогласио независност. UNHCR ће наставити да извршава свој мандат у складу са Резолуцијом 1244 Савета безбедности Уједињених нација, што подразумева надгледање повратка ИРЛ и избеглица. Наравно да ће наше активности морати да се ревидирају и ускладе зависно од даљег развоја догађаја у региону”, изјавио је за Унију ИНФО, **Ленарт Коцалаинен**, шеф Представништва UNHCR-а за Србију.

“Ми ћемо наставити да пружамо тачне и благовремене информације интерно расељеним лицима о развоју догађаја на Косову. Истовремено ћемо наставити да подржавамо право на повратак интерно расељених лица са Косова. У складу с тим верујемо да Протокол о добровољном и одрживом повратку потписаним од стране Београда и Приштине јуна 2006. године представља

важећи инструмент за подстицање повратка. Тај документ одражава дух водећих принципа интерне расељености ИРЛ Уједињених нација предвиђајући право на добровољни повратак или настањење у неком другом делу земље. Ми подржавамо даље дискусије о примени свих решења и наставићемо да заговарамо право ИРЛ, која не могу или не желе да се врате, да добију подршку државе и међународне заједнице, како би та лица живела достојанствено у расељењу и како би им се побољшали услови живота. Интеграција ИРЛ не искључује каснији повратак, ако се услови промене на боље. И коначно, UNHCR шаље сигнале међународним донаторима како не би заборавили да помогну 206 хиљада интерно расељених лица у Србији, без обзира на то да ли они желе да се врате у своја места порекла на Косову, да се релоцирају на друга места унутар Косова или да се интегришу у другим деловима Србије”, стоји у писаној изјави Ленарта Коцалаинена достављеној нашој редакцији.

Срба. Нажалост, ни овај податак не може се сматрати веродостојним, јер, бар када су Срби у питању, половина од ове цифре може се подвести под tzv. фиктивне повратке. (Како би се извадила документа, оствариле пензије и слично). Може се слободно рећи да је у наведеном периоду више људи напустило КиМ, него што их се вратило.

На простору КиМ уништено је и узурпирано око 30 хиљада кућа и станова, а само мали број расељених успео се вратити на свој посед. (Најдрастичнији пример је Приштина. Од 40 хиљада Срба, колико их је живело до 1999. године, сада их има неколик десетина, укључујући и повратнике).

Од преко 18 хиљада тужбених захтева, поднесених косовском правосудју, а који се односе на одштету за уништену непокретну имовину, као доказ о примитку истих, враћено је мање од хиљаду предмета. Није нам познато да је и један случај процесуиран и решен у корист тужиоца.

Косовској имовинској агенцији прослеђена су 33 422 захтева за повраћај комерцијалне, пољопрвредне и стамбене имовине. До сада је решено око 1500 захтева, али број оних који су ушли у своје поседе је занемарљив. (Када је у питању приватна имовина на КиМ, процењује се да њена вредност тренутно износи преко 4 милијарде евра)

Овом приликом не бисмо помињали слободу кретања и безбедност, али ћемо изнети подаке најновије анкете, рађене непосредно пред проглашење независности Косова, а коју су провеле међународне организације. На узорку од 2000 лица њих 50 процената изјаснило се за повратак. Занимљиво је да као кључни разлог, зашто то до сада нису учинили, наводе страх и неповерење у косовске институције”, изнели су конкретне примере представници Уније, а затим јавно поставили следећа питања:

“Да ли ће проглашењем независног Косова тај страх бити мањи, а безбедност и слобода кретања већа?

Да ли ће се проглашењем независног Косова број повратника повећати?

Да ли ће косовски судови бити ажурнији на наведеним предметима, него они који су били под ингеренцијом међународне заједнице?

Да ли ће се проглашењем независног Косова имовина Србима и другим неалбананцима враћати брже него до сада?”, запитали су представници прогнаних и изразили сумњу у позитиван исход одговора на њихова питања.

На крају конференцији Савез удружења интерно расељених лица позвао је своје сународнике да им се придруже на митингу који је одржан тог дана пред Домом Народне скупштине Србије.

РЕПОРТЕРИ УНИЈА ИНФО, НЕПОСРЕДНО НАКОН ЈЕДНОСТРАНОГ ПРОГЛАШЕЊА НЕЗАВИСНОСТИ КОСОВА, НА ЛИЦУ МЕСТА

БЕЗ ВИДЉИВИЈИХ РАЗЛИКА

Ако се изузму свакодневни студенјски пројекти у Косовској Митровици, на просторима Косова и Метохије, мало шта се, бар на први поглед, променило. Ипак, неизвесну будућност и свакодневну збњу, која се интуитивно осећа код преосталој српској становништва у енклавама, тешко могу да одагнају и учестале посете министра Владе Србије. Становници енклава сматрају да су те посете морале да се десе много раније, јер, како кажу, вероватно се не би нашли у ситуацији каква је сада. Надају се да ће се бар део њихових обећања испуниће, пре свих она која су везана за отварање нових радних места.

Неколико дана након што су посланици Скупштине Косова прогласили независност и када су се прве тензије смириле, репортери Билтена, упутили су се на терен, како би своје читаоце, а пре свих, расељена лица, известили о тренутној ситуацији на простору КиМ. С групом, углавном млађих лица српске националности, запослених у међународној администрацији на Косову, упутили смо се пут Мердара.

ПРЕЛАЗ УЗ ЛИЧНУ КАРТУ

Некадашњи “административни прелаз”, на коме се понедељком, у раним јутарњим часовима, чекало и по неколико сати, изгледао је сабласно празан. Ни трага од уобичајених камионских колона, препознатљивих по НП таблицама. Ипак, веће изненађење за нас је представљало то, што у току неколико минута, колико је трајала рутинска контрола, изузетно љубазних полицајаца,

са обе стране, нисмо видели ни један путнички аутомобил.

Истине за вољу, сада нестварно делују и нејасни кадрови приказани на телевизији Б 92 и коментари да се са једне стране налазе до зуба наоружани припадници КПС-а и KFOR-а, а са друге стране, негде на хоризонту, српски тенкови. А када смо већ код тенкова, два смо запазили и ми. И то на косовској страни прелаза. Граница се и даље прелази само са личном картом.

ОБЕЛЕЖЈА

Иако смо очекивали да ће нас с друге стране дочекати нова косовска застава, на самом прелазу нема

ни једне. Али зато дуж пута према Подујеву и даље према Приштини, црвене заставе са орловима у комби-

КАСНО МИНИСТРИ НА КОСОВО СТИГОШЕ

Овим речима, прокоментарисао је учестале посете српским енклавама један од учесника разговора са министром Самарџићем. “Да се толика енергија и жеља министара да нама заиста буде боље, манифестовала раније или бар након мартовског погрома 2004. године, сигуран сам, до проглашење Републике Косово не би ни дошло. Овако, плашим се да је касно да се нешто промени на боље, но никад не реци никад”, прокоментарисао је он, не желећи да нам каже своје име.

Министар Љајић на КиМ

У само неколико дана колико је наша екипа провела на терену, Косово су посетили осим већ поменутог министра Самарџића и **Зоран Лончар**, министар просвете, био је овде и посетио је Ранилуг, **Саша Драгин**, министар екологије и **Мирко Цветковић**, министар финансија, Косовску Митровицу, а **Расим Љајић**, министар за рад и социјалну политику Грачаницу и Прековце, село у општини Ново Брдо.

Највеће замерке становници енклава, упутили су министрима да сувише верују појединим лидерима и да их они воде на тачно одређена места, док су мало времена посветили разговору са онима којима је овде најтеже и који би стање представили онаквим какво заиста јесте.

Детаљ са улица Приштина

нацији са америчким, вијоре се на свакој кући. Прву званичну, самопрокламоване државе Косово, срећемо тек на десетак километара од Приштине. И то, да куриозитет буде већи, на једном стоваришту у селу Девет Југовића, које су ваљда, да избришу и тај траг српства, садашњи мештани, уз блаконаклоност међународних институција, преименовали у Бардош. Иста слика дочекује нас и на Врањевцу, на уласку у Приштину. Колорит разних обележја који асоцира на недавну свечаност, одржану приликом проглашења независности, становници овог, сада већ полумилионског града, очито неће скоро скинути. Доминира натпис који се налази испред трговинског и спортског комплекса, кога прогнани становници Приштине знају под именом “Боро и Рамиз”, на коме великим словима пише “KOSOVO NEWBORN” (или у слободном преводу Косово новорођенче). На овај, за Албанце историјски споменик, мештани Приштине и придошлице у град, стављају своје потписе, симболично тиме дајући подршку самопроглашеној Републици Косово.

НАСТАВИТИ С ПОМОЋУ РАСЕЉЕНИМ И ПОВРАТНИЦИМА

Непосредно по доласку у Приштину, упућујемо се у канцеларију “Уније М”, како бисмо дошли до најновијих сазнања о тренутној ситуацији. Информације са ко-

Канцеларија Уније М у Приштини

јима смо располагали нису биле нимало охрабрујуће, а најискренији пријатељи су нас чак и одвраћали од овог пута.

У канцеларији “Уније М”, затичемо радну атмосферу. **Радмило Јовић** и **Петрит Ајети**, са **Валентином Јованић**, представником UNDP-а, разговарају о досадашњим активностима и будућим плановима. Кажу нам, да и поред новонасталих услова, не би требало прекидати рад канцеларије, пре свега, због оних расељених лица која имају жељу да се врате, али и због моралне и сваке друге подршке повратницима који су се вратили уз асистенцију Уније или њених чланова. Посебно истичу тежак положај интерно интерно расељених лица од којих су “сви дигли руке”, а њих није мали број на овом простору. Ситуацију оцењују стабилном истичући да, упркос свим догађањима ових дана, није било међуетничких инцидената. Уосталом, позивају нас да, у наредних неколико дана, заједно са њима обиђемо представнике српских и других нелбанских заједница, како бисмо се сами уверили у истинитост њихових речи, што смо са задовољством прихватили.

Са једног од састанака у канцеларији Уније М

После одређеног времена, заједно са Радмилом Јовићем, упућујемо се у просторије Данског савета, са којим Унија М има добру сарадњу. Јовић нам прича да је у току реализација пројекта радио емисије, намењене пре свих, повратницима и интерно интерно расељеним лицима, која се онедавно емитује на таласима КиМ радија из Чаглавице. Присуствујемо и радном састанку са челницима Данског савета за избеглице - Приштина, на челу са **Мајклом Посмајером**, шефом канцеларије. Унија М онедавно ради на праћењу рада пет Општинских радних група и у наредном периоду ће имати свог представника на овим општинским форумима, на којима се доносе важне одлуке када је у питању повратак расељених. Сазнајемо, такође, да се због тренутне ситуације, односно недоласка расељених лица из централне Србије, до даљег отказују састанци Општинских радних група.

СУСРЕТ РИКЕР - САМАРЦИЋ

У међувремену стиже информација да се у Косову Пољу, након неизвесних договора, ипак одржава састанак **Јоакима Рикера**, шефа UNMIK-а и **Слободана Самарцића**, министра за Косово и Метохију Владе Србије. Новинарска знатижеља и важност догађаја упућују нас на његово праћење.

Колеге из КиМ Радија нам прослеђују информацију да је министар Самарцић, пре овог састанка, своју посету КиМ започео са обиласком Новог Бадовца код Грачанице, где је у току изградња 70 кућа и 20 станова намењених интерно интерно расељеним лицима са Косова и Метохије. Након састанка који се одржао иза строго затворених врата, његови учесници су се одвојено обратили новинарима. Пошто су сви медији објавили шире извештаје о томе, изнећемо само најважније сажетке.

Министар за КиМ Слободан Самарцић у Новом Бадовцу

Самарцић је нагласио да је тачно да је UNMIK имао спор са Владом Србије, око дешавања на административним прелазима на северу Косова, али да он сматра да због активности Срба са севера Косова, безбедност Срба јужно од Ибра не сме бити угрожена. Истакао је да Влада Србије не подржава насиље, али је поновио, да је насиље учињено над међународним правом, оног тренутка када је Косово једнострано прогласило независност. UNMIK и земље које су ту независност признале требало би да се одреде према тој врсти насиља, а не да Србима у покрајини држе лекцију о насиљу, навео је Самарцић.

У свом обраћању, Јоаким Рикер је навео да је претходно забранио долазак министру Самарцићу на

Јоаким Рикер

Косово, па му затим након телефонског разговора дозволио да дође, постављајући му притом два услова. Да се дистанцира од сваког могућег насиља и да се њих двојица састану и поразговарају о проблемима. Рикер је новинарима, између осталог рекао и то, да није у потпуности задовољан одговором министра Самарцића на многа питања. "Неке ствари су ми остале нејасне, дакле састанак се није завршио договором", закључио је Рикер.

ПИТАЊА МЕШТАНА

Много више од тога шта је разговарао са Рикером, преостале Србе у енклавама, интересовало је мишљење министра Самарцића, о њиховој будућности и шта ће Влада Србије предузети, како би они остали и опстали на овим просторима.

Окупљеним мештанима у Угљару, код Косова Поља, Самарцић је рекао да је основни циљ државе да улаже на Косово, али да је то најтеже остварити у мањим српским срединама на његовом централном делу. "Ови људи да би опстали морају уживати сва права, као и сви грађани Србије. То је у овом хаосу тешко успоставити, али ће држава учинити све да то реши, јер то је њена дужност", истакао је Самарцић. У поподневним часовима министар је посетио више села у централном делу Косова. На многа питања мештана Доње и Горње Гуштерице, села у општини Липљан, министар није могао да нађе праве одговоре. Посебно незадовољство, изразили су мештани града Липљана, због тога што их министар није посетио, јер, како су нам рекли, живе у најтежим условима од свих Срба јужно од Ибра.

Лагано се враћамо према Приштини, а у смирај дана стижемо до транзитне куће Уније М коју користе све чланице Уније, расељена лица, учесници Општинских радних група, како би се одморили и преспавали у њој. И наша екипа, свој први радни дан на КиМ завршава овде. Наравно без струје, јер то је, у Чаглавици, постала реткост. Док уз догореле свеће на папир преносимо данашње утиске, разговарамо о даљим посетама. Иако се некима тако не чини, на КиМ је остало још много српских енклава. Шире о томе на наредним странама.

Забележио: Милан Кончар

ЗАХВАЛНОСТ УНИЈИ М

Екипа Инфо Билтена која је четири дана провела на простору Косова и Метохије, захваљује се Унији М на логистичкој и свакој другој подршци. Све време особље Уније М било нам је на услузи, а за четири дана наша екипа посетила је српске енклаве у општинама Приштина, Косово Поље, Липљан, Штрпце, Клина, Исток, као и северни део Косовске Митровице. Том приликом обишли смо све регионе на КиМ, осим Призренског. Осим наше екипе у кући у Чаглавици боравили су и представници удружења „Глас Косова и Метохије“ и „Центра за хумане ресурсе“ који су обишли Пећи регион. Представници „Св. Николе“ обишли су Гњилански регион.

МЕШТАНИ ЛИПЉАНА О ТРЕНУТНОЈ СИТУАЦИЈИ У ГРАДУ И ОКОЛНИМ СЕЛИМА

„СВИ НАС ЗАОБИЛАЗЕ...”

...као да смо долина ђубаваца”. Овим речима, при уласку у Липљан, дочекао нас је Живорад Здравковић, ирвећи алузију на учешће посеће министра Владе Србије КиМ, који се, по његовим речима, нису удосвојили да посеће једино преостало оштинско средиште у централном делу Косова у коме живе Срби. Нешто касније сазнајемо да његово мишљење дели већина оних који су остали да живе у овом средњовековном граду богаће историје.

Пише: Жељко Ђекић

Фото: Радмило Јовић

Када на тринаестом километру пута Приштина Скопље, скренете десно, стижете у предграђе Липљана. До центра града дели вас још два километра, а до његовог северног дела, у коме се тренутно, у око 250 домаћинстава, налази нешто мање од хиљаду људи, још неколико стотина метара. Њих, од албанског дела града раздваја само улица, а преостале Србе, чини се овде задржава још само инат.

Прилаз српском делу Липљана

Непосредно испред цркве и њене порте, Албанци су истакли огроман натпис “URIME PAVARSIA” (који се слободно може превести као “честитамо независност”), што српска заједница прихвата као додатно стављање соли на свежу рану.

ГЕОМЕТРИ

Наш, већ у поднаслову поменути први саговорник, Живорад Здравковић прича да у Липљану има највише геометара. На видљиво чуђење, разјашњава да је овде већина људи незапослена и да углавном прима минималце. У доколици шетају, премеравајући ову једину улицу с краја на крај, по ко зна који пут. “Зато сами себе зовемо геометрима”, шеретски одговара. А није му до

Живорад Здравковић у разговору са уредником Унија ИНФО испред ОШ „Браћа Аксић“ у Липљану

шале. Тешко је издржавати од минималца и очеве пензије, десеторочлану породицу, док су му син и жена на бироу. Додаје, да му још теже пада незапосленост. Раније је био радник Термовента, а затим је до 2003. године, био запослен у погону Уитка у Косову Пољу. Сада би волео да ради било шта, па макар му и плата била нижа од минималца. Јер дани никако да прођу, а тек зимске ноћи, које без струје знају бити несносне. Ипак, жели да истакне да у свих ових девет поратних година, из његове куће, најмање троје деце похађа оближњу новоизграђену основну школу. Док су они ту, постоји и нада за останак, јер опстанак једне заједнице је могућ једино под условом да се она обнавља. Разлог више да се упутимо до школе, уз радознале погледе мештана, јер овде свако сваког зна, а странци се брзо уочавају.

ОБЕЋАЊЕ ПАРТИЗАНОВЦИМА

Основну школу смо посетили тачно пре годину дана и готово ништа се није променило. Осим што су деца, наши стари познаници, видно порасла. Са **Славомиром Мирићем**, замеником директора, улазимо у једно од одељења. Деца нас поздрављају, а како бисмо ступили у приснији контакт питамо их за кога навијају. Сви звездаши, само два партизановца. Пошто су мањина, а овде

Славомир Мирић, заменик директора са својим ученицима

се у последње време мањинским заједницама много обећава, следећи тај пример и ми смо малим “партизановцима” обећали да ћемо им приликом следећег сусрета донети дресове омиљеног клиуба. Док крећемо према канцеларији директора школе, његов заменик нам у шали каже да бисмо се ми, правећи алузију на наш гест, врло добро снашли на овим просторима.

Мирић нам у међувремену прича да са две кћерке и женом станује у згради у центру града, у којој осим његове, живе још само четири српске породице. Сви остали (српски) станови су продати. Новоусељени Албанци су сломили интерфон и браве. Заштита никаква. Мирић је имао више провокација, а највећа је била када су му непозната лица испалила гранату на стан. Упркос свему остаје овде, иако не крије страх. Не због себе, већ због кћерки.

У згради УУ програма остало још само пет српских породица

У канцеларији, осим директора **Југослава Црвенковића**, затичемо и **Боривоја Вигњевића**, некадашњег потпредседника општине Липљан. Директори школе га хвале да је својим залагањем у СО Липљан учинио много да се изгради нова школа, јер су пре тога деца наставу похађала у приватној кући. Вигњевић узвраћа комплиментима, наводећи да руководство школе, наставни кадар и помоћно особље живе као

једна породица, што је на овим просторима, тешко наћи.

“Поред ове зграде у саставу основне школе “ Браћа Аксић”, налазе се још четири објекта, односно издвојена одељења. У мултиетничком селу Рабровце, Старом Грацком, Новом Насељу и Сувом Долу. Школа је пре рата имала 880 ученика српске националности, до мартовских догађања, 370 ученика, а сада се број смањило и тренутно школу похађа око 250 ученика. У последњих пет година, школа је модернизована, а децу су захваљујући донацијама пријатеља школе, добила информатички кабинет и многе друге садржаје”, прича директор Црвенковић.

ТЕШКО ПИТАЊЕ

Из школске зграде, заједно са Боривојем Вигњевићем, крећемо у обилазак града. Иконографија ни-

Шетња центром Липљана

мало не заостаје за оном у Приштини. Правимо неколико снимака и упућујемо се у село Старо Грацко. Вигњевић нам прича да је ово село, удаљено три километра од града, основао давне 1920. године, краљ Александар. Улазимо у село споредним путем. У донедавно етничко српском селу виде се Албанци. Појашњавају нам да се све више кућа продаје. По прелепом времену и млади и стари изашли напоље.

СТАРО ГРАЦКО - СЕЛО СА НАЈВИШЕ ЖРТАВА

Прве жртве у Старом Грацком пале су под НАТО бомбама. Страдало је у првим данима агресије петоро људи. Неколико месеци после, након доласка међународних снага, четрнаесторо у крвавој жетви, на својим њивама, на својој земљи. А пет година касније, очи погрома у пролеће 2004. убијено је још двоје. Није тешко израчунати да је од садашњег броја становника у последњих девет година њих десет посто убијено. Много и за много веће средине.

Драгомир Марковић у својој продавници са ђосћима

Пред продавницом у центру села уз сок и пиво, разговарамо о тренутном стању.

“Продају људи сваки дан, свако гледа да прода, да оде”, прича **Драгомир Марковић**, газда продавнице. “Само није проблем што продају, него што дају за ситну пару. Плашим се да ће када заврши школска година велики број људи отићи. Не бих знао да одговорим, да ли ће неко остати. Тешко питање”, сам пита и одговара Марковић.

Љут је на међународне институције. Ништа добро нису донели. Од НАТО бомбардовања села, сад већ давне 1999. године, до данашњих дана. Њему је на километар одавде убијена кћерка. Полиција још увек није пронашла кривце.

МЛАДИХ (ЈОШ УВЕК) ИМА

У Старом Грацком сада има око 230 становника, од којих педесеторо деца. Истурено одељење ОШ “Браћа Аксић” броји 32 ученика. Испред школе оклопни транспортер на коме се сунчају припадници KFOR-а. А деца ко деца, из школе право у оближњу продавницу по сок и слаткише.

Никола Ковачевић и Рађе Милићевић

Никола Ковачевић нам прича да иде у други разред, да има све петице и да у исто одељење са њим иде још само једна девојчица. Лепо му је овде, игра се с децом, а жеља му је да га мама и тата обрадују братом или сестром. Две године старији **Рађе Милићевић** је исто одличан ученик. Његово одељење броји осам ученика и сви се добро слажу. Има старијег брата у осмом разреду, а сестра иде у други разред средње школе у Лапљем Селу.

Још увек неожењен, тридесетседмогодишњи **Милан Милићевић**, такође, мери сеоске сокаке. Некадашњи фудбалер локалног клуба, не ради ништа. Прима минималац. Нерад убија, каже. Дан и прође некако, а ноћ, пошто нема струје, никако. Није оптимиста када је у питању опстанак. Каже, проглашење независности је већину људи обесхрабрило. Ипак, никад се не зна, шта доноси дан, а шта ноћ, закључује Милан, читајући на јновије издање “Вечерњих новости”.

Милан Милићевић

А ми се упућујемо назад у Липљан. Тамо нас чекају, такође, млади људи. Одбојкаши. Понос Липљана. У кући тик до цркве живи Александар Рашић, њихов капитен. Када смо се последњи пут срели, пожелели смо им да се пласирају из Српске у другу лигу Србије. Успели су о томе. А сви чланови клуба, осим двојице, из Липљана и околних села. Тим пре, разговор са њиховим капитеном заслужује више простора. Због тога ћемо, у наредном броју ОК “Партизан” посветити посебну, спортску, страну.

КООРДИНАТОР

Више мештана са којима смо причали у Липљану упутило је оштре критике на рачун тамошњег координатора Владе Србије за ову општину. Осим тога што није из Липљана и што релативно лоше познаје ситуацију у самом граду, замера му се на некооперативности. Посебан гнев код мештана Липљана изазива однос и начин на који координатор врши пријем запослених. Сва нова запослења се, како смо чули, завршавају у кругу његове шире фамилије.

У ШТРПЦУ, НАЈЈУЖНИЈОЈ СРПСКОЈ ЕНКЛАВИ НА КИМ, ДОМИЦИЛНО СТАНОВНИШТВО И ИНТЕРНО ИРЛ НАЛАЗЕ СЕ У ИШЧЕКИВАЊУ

ШТА СУТРА?

Иако свакодневно, на миран и достојанствен начин, становници Штрпца и околних српских села, одржавају њихово постојање, о њима се мало и ређко пише и чује у медијима централне Србије. То међутим, не умањује њихово неслађање са једностраним проглашењем независности Косова, али и неизвесној будућности која их очекује, јер њих, за разлику од сународника са севера, до првих већих српских енклава и границе са централном Србијом, дели више од стотину километара.

Забележио: Милан Кончар

Штрпце, општинско средиште, храброшћу и организованост својих, нешто више од десетак хиљада становника српске националности, успело је 1999. године, у најтежим тренуцима за српски народ на КиМ, да оствари територијални интегритет и заокружи целовитост најјужније српске општине. Чини се да се данас ово место налази на историјској прекретници.

ШТА НАС ОЧЕКУЈЕ?

Ово је најчешће питање које просто лебди у главама његовог домицилног становништва, али и око хиљаду интерно интерно расељених лица, која су пре девет година, своје привремено уточиште пронашли на простору ове општине. Млади, који нерадо излазе пред објектив фотоапарата, полугласно причају да би најрадије, ако им се то омогући, отишли ван граница КиМ, али и централне Србије, јер ни тамо, како рекоше, не виде перспективу.

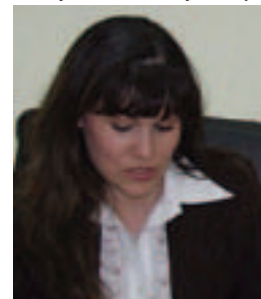
Они нешто старији и искуснији, храбре себе и друге, речима да када су могли остати и опстати 1999. године, зашто не би и сада. Многе су се власти промениле, а српски народ је остао овде и сачувао своје куће и земљу, истичу. У нимало лакшој ситуацији се налазе и интерно интерно расељена лица која су пре девет година привремено боравиште пронашла на овом постору. Следи ли нова сеоба у неизвесност? А њих овде, у колективним центрима и приватном смештају, има нешто мање од

хиљаду. Највише из општина Урошевац и Призрен. Нешто мање из Качаника, Ђаковице и других околних општина.

ИМА ЛИ ПЕРСПЕКТИВЕ?

У неким нормалним временима ова општина би имала све услове за економски развој и одрживост. Комплекс хотела у зимском центру на Брезовици, али и огроман број викендица могли би гарантовати добре приходе од туризма. Због садашње ситуације, они зврје празни. Шумско богатство не заостаје за туризмом, а планински проплатци су као створени за узгој стоке. Недостаје само сигурност. Мало ли је?

Чекајући разговор, који смо у сарадњи са **Радмилом Јовићем**, извршним директором канцеларије Уније М у Приштини, договорили са **Споменком Којадиновић**, општинском службеницом за повратак, отишли смо до просторија Каса банке, коју је недавно преузела Нова љубљанска банка са седиштем у Приштини. **Светлана Јанићијевић**, млада и шармантна директорка Експозитуре наведене банке у Штрпцу, управо се вратила из централе у Приштини. Не крије задовољство пословањем банке, иако поред ове, у Штрпцу има још пет - шест. Светлана, и сама расељено лице из Урошевца, прича да је за младе људе тешко живети у енклави, физички одвојеној од других средина. Не жали се, али је боли што се расељена лица не могу враћати у матичне средине. Прича нам да јој је стан у Урошевцу спаљен у мартовском погрому, али да ништа боља ситуација није ни са другим расељеним лицима из ове општине. Нешто касније, њене речи потврђује и Споменка Којадиновић, некадашња шефица рачуноводстава у Дирекцији за грађевинско земљиште у Урошевцу, сада општинска службеница за повратак у општину Штрпце.

Светлана Јанићијевић

У УРОШЕВЦУ БЕЗ ПОВРАТНИКА

Споменка се, пре свега, бави повратком албанског становништва у општину Штрпце, али је врло активна на повратку расељених лица у Урошевац и остваривању њихових имовинских права.

“Пре четири године направили смо један Акциони план повратка у град, који смо понудили општини Урошевац. Тражили смо да сви ми који се налазимо овде у прогонству у општини Штрпце, а било нас је преко 60 породица расељених из Урошевца, вратимо колективно и да привремено будемо смештени у две зграде УУ програма. Пошто је ту близина Дома здравља, полиције, центар града, могућност да нас све институције заштите, сматрали смо да је то идеално место повратка, Тражили смо да ту живимо, док се полако наши станови ослобађају или обнављају порушене куће. Међутим, та стратегија није прихваћена. Прво, представници међународне заједнице то нису дозволили, а општина је једва дочекала и од тада се ни један повратник није вратио, не само из Штрпца него из централне Србије. На ОРГ су расељени из Крушевца, Крагујевца, Смедерева и других градова нон-стоп давали спискове повратника и сваког дана, на разним форумима, они су смањивани. На крају дозвољено је само да у свој стан уђе једно ИРЛ, господин Гојковић из Ниша. Након што је његов први комшилук написао неку петицију и њему је остављена изградња куће, тако да сада немамо ни једног повратника у град Урошевац”, реферише Којадиновићева, додајући да је тада и њена породица била јако заинтересована за повратак, али да сада више није оптимиста.

Не сматра успешним повратак расељених у села око Урошевца, јер без повратка у град ни села не могу егзистирати. Добили су обнову куће, али тамо не живе, јер немају основне услове. У сваком од повратничких села недостаје или вода, канализација, док неки нису добили ни најосновније стварари, а куће су им углавном рађене некавалитетно ниско, без темеља и пуне су влаге.

НЕОРГАНИЗОВАНОСТ

Осим тога, велики проблем у тражењу својих права расељени имају и са властитом организованашћу и лошом информисанашћу. Безуспешно, већ неколико месеци, покушавају да организују невладину организацију, како би кроз њу могли артикулисати своје извештаје.

Поред Споменке Којадиновић, велики део терета да то ураде, на себе је преузела **Гордана Ристић**, такође, расељено лице из Урошевца. Ова некадашња општинска службеница, коју смо затекли у једној од изнајмљених викендица на Брезовици, каже да су сви папири за регистрацију организације завршени, сада као проблем види њену регистрацију. И поред убеђивања од стране Радмила Јовића, из канцеларије Уније М, која је изразила спремност да им у овом процесу помогне, а касније их укључи у реализацију будућих пројеката, да се регистрација може још 120 дана извршити у UNMIK администрацији, Гордана то тешко прихвата. Било је проблема и око имена организације. Први предлог је био да се НВО зове “Цар Урош”, а онда је један од младих професора расељених из Урошевца, преломио рекавши “доста нам је митова, ми тражимо само оно што је наше. Треба нам правда”. Касније су се сви сложили са том идејом и “Правда” тренутно чека своју регистрацију.

С првим сумраком напуштамо Брезовицу. Штрпце опустило, за разлику од поподневних часова, када се није могло проћи главном улицом од аутомобила и пешака. Сада се може видети тек по неки пролазник. На излазу пунктови KFOR-а и КПС-а, који само на изглед дају одређену сигурност мештансима енклаве, које чека још једна ноћ без струје, али са много размишљања о будућности.

Гордана Ристић

АЛБАНЦИ МОГУ-СРБИ НЕ МОГУ

“Као општински службеник радила сам последње две године на повратку Албанаца. Међутим, Албанци су се у ствари враћали од 1999. године, онда када су се Срби исељавали. Тада је за њих изграђено око 700 кућа за исто толики број породица. Што је сигурно преко сто посто више од онога што су имали. На пример, вишечлане породице које су живеле у заједници добијале су по две куће, неки су добијали и по три. Највише њих се вратило у села Брод, Фираја, Жанце, Коштањево...”

То је углавном било сеоско становништво и пружена им је помоћ у пољопривредним машинама. Али одређени број њих ради и у општини (25 Албанаца), КПС-у, здравству, образовању, суду, банкама, односно у свим институцијама у зависности од њихове школске спреме”,

каже Споменка Којадиновић и додаје да се у Штрпцу политичари нису мешали у овај процес, јер свако има право на повратак. С друге стране, постоји службеник за повратак у Урошевцу, али изнад ње је политика. Она не може да врати ни једног повратника, ако политичари то не одобре.

“Повратак до сада није било ни у Качанику, Призрену. Ишла сам на ОРГ и у Призрен, контактирала сам с колегицом за повратак у Качанику. Скупштина општине Качаник је чак донела званичну одлуку да не желе повратак Срба, коју је наравно УНМИК поништио. Стварног повратка нема, јер нема политичке воље да се тај процес заиста оствари”, закључује Којадиновићева.

УПРКОС ЈЕДНОСТРАНОМ ПРОГЛАШЕЊУ НЕЗАВИСНОСТИ КОСОВА
ПОВРАТНИЦИ У МЕТОХИЈСКА СЕЛА НАСТАВЉАЈУ СА “НОРМАЛНИМ” ЖИВОТОМ

ГРАДИ СЕ, СЕЈЕ, УЧИ...

“Ових дана добили смо велики број телефонски позива наших најближих, из централне Србије, углавном с једним питањем: Какво је стање доле? За сада се ништа није променило, чини нам се да су представници албанске заједнице чак љубазнији него иначе. Шта ће сутра бити не знамо. Једно је сигурно, без велике муке нећемо поново напуштајући наша огњишта, јер колико нам је храбрости и времена требало да се вратимо и обновимо своје куће и иманја, ми најбоље знамо. Зашто настављамо с нормалним животом, уколико се он на овим просторима, животи уопште може назвати тако”, једнодушни су у својим оценама повратници у више метохијских села које смо посетили ових дана.

Из Приштине магистралним путем према Пећи са представником Канцеларије Уније М, упућујемо се ка питомим метохијским селима, обасјана ових фебруарских дана правим пролетњим сунцем. Код Косова Поља пролазимо поред села Бресје, које се сада с пута тешко може видети. Ређају се километри пута, а скелети кућа, остају неми споменици да су некада живели Срби.

ВИДАЊЕ

Скрећемо према Клини, а одатле према два километра удаљеном Видању. У жељи да обиђемо повратнике у овом селу, навраћамо у прву кућу с леве стране пута. Сусрет с познатим лицем, **Јаворком Микић**. Њу смо упознали протеклог лета пратећи мултиетнички тренинг младих Албанаца и Срба, који је организовала Унијина чланица “Југ” из Краљева. Сусрети с познатима разбијају тренутке неизвесности приликом доласка у енклаве и учестала питања типа: “Ко сте ви? За кога радите?”, која с правом постављају повратници када уђете у њихово село.

Јаворка Микић

Јаворка је, пре нешто више од годину дана, била наш домаћин у обиласку града КLINE. Од тада се ништа није променило, бар када је општа ситуација у питању. Њена лична јесте и то нагоре. Наиме супруг **Драган**, више не ради код припадника италијанског КФОР-а у Гораждевцу, а самим тим нема ни редовних примања. Велики је то проблем, јер треба школовати децу у

Косовској Митровици, а и прехранити се овде у Видању. Незапосленост је највећа мука, истиче она позивајући нас на кафу. Захваљујемо се, још је много посета договорено за данас. А прва већ овде у Видању у истуреном Одељењу основне школе” Тодор .....” из Осојана.

Дочекује нас дечија граја у дворишту приватне куће адаптиране за школску наставу. На импровизованом одбојкашком игралишту деца се налазе под будним

У дворишту школе у Видању

оком наставнице **Слађане Вулићевић** и **Зорана Костића**, радника школе.

Слађана се са породицом вратила пре три године и овде живи стално. Не ретко сврати до КLINE, по намирнице на пијаци или продавницу. Била је у Клини и дан уочи наше посете. Иако говори албански, продавци јој одговарају на српском. Мала је ово средина, свако сваког познаје, прича и у шали додаје да се сада и “смеје на албанском”. У општини Клине се не знају тачан број повратника, а домаћини се мало “помучише” да нам кажу колико њихова школа има ученика. Наравно, својих тринаестеро ученика знају и по именима. Било би их и више, само родитељи се не враћају јер не мају од чега да живе. А вратили би се и неки који пре нису живели овде, само да имају запослење, каже Слађана наводећи пример породице Тот, која је некада живела у Приштини, а хтела би да дође овде. “Воља чини своје”, наглашава Слађана. И док колега Радмило из Уније М, ажурно узима податке о потенцијално

РЕПОРТАЖА

повратничкој породици, како би преко канцеларије Уније М покушао посредовати при евентуалном повратку, ми фотографишемо децу и крећемо даље. Наредна дестинација је Скупштина општине Исток. Саговорник стари познаник Уније **Бајрам Ђељај**, општински службеник за повратак.

ИСТОК

За разлику од прошле посете општинској администрацији Истока, овога пута у холовима затичемо мало странака, а и службеници се разбежали на паузу. Док чекамо да се појави наш саговорник, примећујемо нови распоред канцеларија у реконструисаној општинској згради.

С Бајрамом Ђељајем започињемо разговор о новој Општинској стратегији за повратак. Ово је једина општина на Косову која је задржала исту политичку структуру и председника општине па је Ђељај оптимиста када се говори о повратку. Наводи да је на основу

Изненађење – улица Николе Тесле у центру Истока

броја становника процентуално у општини Исток повратак био најуспешнији и да се вратило преко 500 расељених. Од оних првих давне 2001. године у Осојанску долину до ових најновјих у Србобран и Ковраге. Ђељај истиче и добру сарадњу са Унијиним чланицама, пре свих са удружењима “Божур” и “Завичај за повратак”, које су учествовале у повратку расељених и њиховом економском оснаживању у селима Кош и Опрашке, као и Србобрану и Коврагама. Према његови речима добро је што ће и представници Уније М узети учешће у раду ОРГ Исток, наводећи да је приоритет ове године повратак Срба у Бело Поље и Драгољевац и Рома у село Рудеш. Много очекује од донаторске конференције која би требало да се одржи у јуну месецу, али наглашава да повратак највише зависи од воље расељених.

ЉУГ

А изузетну вољу и одлучност да се врате на своја имања имали су и мештани Љуга, градског насеља Истока, које смо посетили непосредно након разговора са

Радмило Јовић у разговору са Жарком Ђурићем, Александром Љушићем и Ђорђевићем

општинским службеником. Њихов повратак и изградња кућа финансирана је средствима владе града Москве. До сада је изграђено 46 кућа, али нажалост мали број њих је усељен. У самом насељу затекли смо Алексу Љушића, чија је кућа прва саграђена, а касније је послужила за смештај осталима повратницима, док се њихове не изграде. Заједно с њим на причом доколицу разбијају **Ђорђе Церовић** и **Жарко Ђурић**, новоизабрани представник села. И њих мучи незапосленост. Истичу да их је пре неколико дана посетио министар Самарџић и обећао помоћ у оснивању Пољопривредне задруге. Надају се да ће се како рекоше “од тога нешто изродити”, јер без посла нема останка и опстанка. Садашњим односом албанске заједнице нису незадовољни. Слободно оду до града, продавнице, пијаце и за сада немају проблема.

На самом изласку из села, на почетку улице Никола Тесла (новоименована улица од стране Албанаца), која води према болници, налази се кућа **Новице Антића-Малајца**. Један од првих саговорника повратка,

некадашњи представник села и возач у предратном Општинском суду, вратио се старом послу. Ово насеље је од братства манастира Високи Дечани добило комби возило, а управо је Малајац задужен да га вози и одржава. Пројектом ОЕБС-а омогућен је свакодневни

превоз из села Осојанске долине према Истоку и по потреби до Косовске Митровице. Уз домаћу ракију, добијену од шљива из Љуга Малајац нам прича да нема међуетничких проблема. "А и зашто би, није им у интересу", додаје полугласно.

СРБОБРАН

Ни повратници у Србобран се не жале на своје комшије. То нам потврђује и **Томислав Симоновић** који се овде вратио са супругом **Слободанком** и изнова подиже своје уништено имање. Овом честитом и вредном човеку више смета то што, бар како он сматра, нема правих повратника. "Приликом ових задњих догађања, осим моје породице и **Весне Маликовић**, представнице села, сви су се покупили одавде. Ја нисам хтео по цену живота. Знао у каквом сам стању затекао кућу и имање. Сада да га поново неко уништава, не бих издржао. Радије нека ме убију на кућном прагу. Одавде ја више нигде не идем", одлучан је Томислав, који пуних осам месеци није отишао ни да обиђе чланове своје породице у централној Србији.

"Нисам своје имање хтео да продам ни 80-их година, када сам за њега добијао два милиона швајцарских франака. Нећу ни сада", додаје. Заједно са супругом за-

је једина жеља да јој се породица поново окупи на једном месту. Само није нам се учинило да је толики оптимиста, колико њен супруг, који нас одводи магистралним путем према Пећи до Сувог Лукавца. Питамо га да ли се плаши. Ту је на путу, на ветрометини. У селу, овде не баш омиљеног имена. "Не плашим се, а и немам разлога за страх. Нико ме дужан нисам, нити сам некоме урадио нешто нажао. То никако", категоричан је Томислав, наглашавајући да га политика не интересује, већ само рад и ништа друго. Мудро сељачки. Недостаје нам та мудрост у овим смутним временима.

Остаци некадашњег имања Томислава Симоновића

СУВИ ЛУКАВАЦ

Након неколико километара скрећемо ка селу. Уски асвалтирани пут пресеца лежећи полицајац. За боље познаваоце КиМ, то представља знак да стижете у српско село. Међутим, бучна народна музика са касетофона, помешана са звуком мешалице, најављују чудну слику. Све смо очекивали, али да неко у ово време гради кућу нисмо.

Једна од пет, финансираних од стране Владе Србије, лагано се подиже изнад темеља. На скелама поново позната лица. На сличној грађевини **Доброг Радовановића**, грађевинског предузимача и **Ранка Вулетића**, наша екипа снимајући прилоге за телевизијску емисију "Повратак", затекла је пре годину и по

Ничу темељи нове куће Михајла Арсића - Тиша

Томислав Симоновић са супругом Слободанком испред добијеног трактора

текли смо га како пере, посредством ИОМ-а, добијени трактор. А он му је баш недостајао. Не жали се данема посла. "Имам 11 хектара земље, на једном месту, а тога нема ни у Војводини. Под пшеницом ми је засађено пет хектара, два под јечмом, а планирам да један хектар посадим са кукурузом. Сада ми је лакше, јер су нам дали трактор са свим прикључцима. Радим и другим. Свима који ми се обрате. Штета да пропада оваква земља", у даху прича **Томислав**, некадашњи механичар у Пивари Пећ.

А имао је каже, две фарме. Крава музара и товних бикова. Да ли би се поново упустио у тако нешто? "Зашто да не, а ако би ситуација била мирна, верујем да би ми се и син вратио, а тада би све било лакше", одговара, додајући да се не боји за откуп пшенице, јер овде има толико млинова да то неће представљати проблем.

Читаво време Слободанка нас посматра и како то већ овде налажу обичају нуди с кафом и освежењем. Њена

РЕПОРТАЖА

дана у Опрашкама. Још једном се потврдила теза да је свет мали. Иначе осим ове у току је градња још три куће Остојића у Осојанима и једне Ђорђевића у Шаљиновцу.

Михајло Арсић, кога мештани села сви знају под надимком Тито је најсрећнији. Напокон је и он, након 24 направљене куће у Сувом Лукавцу стигао на ред. Зато, овај чувени ловац, својим градитељима, за ручак спрема дивљег зеца. Не фали ни пића. Па не прави се кућа сваки дан. Из импровизоване продавнице **Звездан Арсић** (35) доноси апатинско пиво. На овој врућини се овакав поклон не одбија. Уз пиво сазнајемо да Звездан овде живи са супругом и дететом, које школу похађа у неколико километра удаљеним Осојаима. Као и већина становништва КиМ прима минималац. Живи се каже,

нема претњи, нема провокација. Истини за вољу било је крађе шуме и пуштања стоке по српским поседима, али то овде већ постаје уобичајена појава, па се толико и не обазиремо на њу.

О КОШУ И ОПРАШКАМА

За време паузе за ручак успевамо да од Доброг Радовановића, представника села Кош и Ранка Вулетића једног од оних који је остао у новоизграђеним кућама у Опрашкама питамо о атмосфери у тим селима смештеним дубоко у Осојанској долини.

Радовановић нам прича да тренутно у Кошу живи 27 породица. Да живе хвала богу мирно, а да им највеће богатство представљају децакојих у селу има преко двадесет. Каже нам да су приликом обиласка њихових села министри Владе Србије обећали три трактора, помоћ у оснивању Пољопривредне задруге. Прича нам да су у последње време и путеви нешто бољи. Одржавају их 11 радника новоформираног комуналног предузећа у Осојанима. Само да буде мира, биће свега, закључује Радовановић.

У Опрашкама је ситуација нешто тежа. Тамотренутно борави седам породица, а један од највећих проблема је вода, реферише нам Ранко Вулетић. Струју овде више нико не спомиње као проблем. Људи се навикли на свакодневне рестрикције. Ранко је поднео захтев за посао у НВО "Наша кућа". Много би му значило, а можда би се и породица лакше вратила, прича.

ПРЕКО РУДНИКА КА МИТРОВИЦИ

Враћамо чика Тому кући и настављамо пут према

Косовској Митровици. Стижемо до Рудника. Иако је често помињан повратак Срба у ово село, не примећују се нове куће. Али зато у поподневним часовима и те како својом висином штрче брезе и црква у Бањама, једином преосталом српском селу у општини Србица. Полагано свесни да нећемо стићи на још један од свакодневних студенских протеста који се одржавају у северном делу Митровице, возимо полако. И није нам жао. Обишли смо данас много људи, чули разних прича ина неки начин разбили уобичајени и у позитивном смислу пореметили многим нашим домаћинима уобичајени мир.

У предвечерје, преко Звечана улазимо у Митровицу. Град је жив, иако су се студенти и народ са подневног митинга и концерта "Неверних беба" већ разишао. На улицама импровизоване продавнице и киосци. На наше питање, има ли промета, један од продаваца одговара да свака роба има своју прођу. У Митровици се због чврсте везе са централном Србијом, њени становници осећају сигурније, него Срби у енклавама. Има свакаких прича. Али у микрофон неће да говори нико. Ово техничко помагало и фотоапарат нису баш препоручљиви за шетњу Митровицом. Зато док у једној од пицерија, уживамо у заслуженом оброку, ћаскамо о тренутној ситуацији на Космету. С првим мраком, преко Бошњачке махале напуштамо северни део града и крећемо ка Чаглавици. Митровица иза нас остаје у мраку.

Забележио: Жељко Ђекић
Фотографије: Раде Јовић

У СТАРОМ ОБИЛИЋУ СА РОМИМА ПОВРАТНИЦИМА ПРЕЖИВЉАВАМО ОД ПРОСЈАЧЕЊА

Карактеристичан димњак у облику преполовљеног хиперболоида из кога се стално вије дим, знак је да сте пред Обилићем. Ми смо се упутили у Стари Обилић, у повратничке куће. Повратници су РАЕ Роми, Ашкалије и Египћани.

КРОЗ БЛАТО ДО КУЋА

Куће препознајете по томе што нису споља малтерисане. Њихова величина зависи од броја чланова породице. По распореду су сличне улазите у ходник, на дну је купатило, са једне стране две собе, а са друге кухиња. Ни једна нема бетонску плочу. Таваница је од иверице, а са таванске стране је изолација. Примећујем да олуци на кући нису повезани са одводним цевима. Пре нека два месеца посетили смо једну породицу. Сада долазимо пред кућу друге. Али, како прићи?

Страна са које смо покушали пуна је барица од отопљеног снега које су се угнездиле међу шут и отпад. Са те стране немогуће је прићи, а да се добро не заглибите у блату. Домаћин нас је спазио и каже да идемо путем са друге стране, паралелне овом којим смо пошли. Послушали смо га. Блато и вода су мањи. На вратима нас дочекује и његова жена и деца. Иако је кућа новосаграђена, унутра је у доста лошем стању. На наше питање како живе, одговарају жалбама.

Кажу нам да стално бацају шут и отпад на њихову окућницу. Нису успели да издејствују да се то све укљони пре њиховог усељења, па се пракса и сада наставља. Домаћин и његова жена су млађи људи. Међутим, домаћину је једна рука одузета, а и на једну ногу храмље. Сазнајемо и да има епилепсију. Прима социјалу, неких 65 евра за њега, жену и шесторо деце. Седмо је на путу.

ТЕШКО ДО СРЕДСТАВА

Ипак, и поред све сиротиње и беде, жена ставља кафу на шпорет на дрва.

Нема машица, па дрва цара неким искривљеним гвожђем. У пећници се у округлој тепсији пече погача. Напољу се нешто спрема под сачем.

Пошто је муж сакат, просјачење им је главни допунски извор. Са њима су троје млађе деце, а старија су у прошњи. Иду до Приштине. Некад је и мајка, иако трудна, са њима. Што се околине тиче, плаше се Черкеза. Колега је запањен и пита ко су ти Черкези.

Сећам се посете од пре четири године. Примео нас је потпредседник општине. Тада смо од њега сазнали да је Обилић најмултиетничкија општина. У њој живе Албанци, Роми, Ашкалије, Египћани, Срби, Бошњаци, Черкези. Том приликом нас је обавестио и да је место Обилић на демократски начин, на седници Скупштине општине, променило име и да се сада зове Кастриот.

НЕЗАПОСЛЕНОСТ - ОСНОВНИ ПРОБЛЕМ

Непосредно пред закључење овог броја представници Центра за хумане ресурсе и Гласа Косова и Метохије, посетили су централно Косово и делове Пећког региона.

Том приликом су обишли Роми смештене у две стамбене зграде, изграђене из социјалног програма. У разговору са њима сазнали су да сем текућих проблема, који их свакодневно оптерећују, нису оптерећени тренутним стањем. Иако су нове, зграде се налазе у доста лошем стању. Неуредне су, а у њиховој околини налази се доста смећа. Много већи проблем од тога је што мештани немају посла.

Мештани у Племетини посетили су и представници општине Обилић и том приликом, о текућим проблемима, разговарали са ромским представником.

Ни породице које су у Племетину враћене кроз SPARK програм UNDP-а нису оптерећени тренутном ситуацијом, али и њима недостају средства за живот, јер нико ништа не ради. Још увек нису добили све што је прорамом повратка обухваћено, покућство, помоћ у храни, као и све што је обухваћено програмом подршке за економску самоодрживост. О овоме су представници ЦХР-а разговарали с **Евом Кицлер**, координаторком SPARK програма и она је рекла да ће скренути пажњу партнерским организацијама које су задужене да спроведу ове активности.

Раде Ђурић

ПОСЕТА

Колеги кажем да су Черкези у ове крајеве дошли кад су Руси поразили Турке у 19. веку и да су вероватно у сродству са Татарима.

Видим да их се наши домаћини доста плаше. Други допунски извор за преживљавање је скупљање хране са ђубрета. Контејнери тамо нису као у Београду, То су као корита већих димензија за скупљање грађевинског отпада. Празне их сваких десетак дана.

Тако су се и отровали неким брашном које су нашли, а смрдело је на петролеј. Док о томе прича, домаћину сузе навиру на очи од муке због своје немоћи. Показали су нам и документа о кући. Жале се да нису добили сву помоћ која им припада, како у пакетима хране и хигијенских потрештина, тако и у намештају. Недостају viseћи елементи за кухињу, те каучи, орман, а и одећа.

То се биди и по деци. Једно уместо капута има сако неког одраслијег који му се вуче по земљи, а сва су боса. Најмлађе плаче у полуразлупаној колевци. Старије цеди последње капи млека из тетрапака. Мајка узима оно најмлађе, коме је око две године, ако не и више, седа на под и доји га. Најстарији је у дворишту и пази на сач. Није у томе најприлежнији и мајка виче на њега. Плаши се да јој не украду оно што је под сачом. Зато не преза ни од шамара да ствари дотера у ред.

ПИСМЕНА ДЕЦА

Но, има и неких изненађења за нас. Угодних. Када су добили штампу коју смо донели са собом, најстарије дете седа на под и чита чланак на ромском. Иде повремено у школу. Драго нам је што и поред свих мука успевају да направе и мали помак напред. Вратили су се, иначе, из Црне Горе. Некад успевају да оду до Грачан-

ице и околних села у прошњу, јер су Срби издашнији. У њиховој околини, у Племетини, граде се куће за повратнике РАЕ (популарна је та скраћеница). Међутим, њих је и даље страх од комшија, и ближих и даљих. Жена нам каже да су пре извесног времена бацили у њихово двориште угинулог коња.

Кад смо устали да пођемо, заустављају нас да са њима поделимо свеже печен хлеб. Изненада, указује се један камион. Наши домаћини кажу да долази да у њихово двориште истресе ђубре. Возач примећује колегу који се спремио да све сними и окреће камион на другу страну.

Прате нас до кола и показују нам остатке угинулог коња десетак метара од куће. У остацима коња шћућурило се неко штене. Дршће од зиме. И од глади, вероватно.

Бранислав Скробоња

УЧЕШЋЕ РОМА НА ОРГ

Дефинисање и јасна улога учешћа Рома на Општинским радним групама (ОРГ), била је централна тема састанка одржаног средином фебруара у Краљеву. На овом скупу, одржаном у Краљеву присуствовало је 12 ИРП ромске популације, као и представници краљевачке канцеларије UNHCR-а, Данског савета за избеглице Београд и невладине организације "Југ" Краљево.

Присутним учесницима је објашњено да је сврха овог састанка дефинисање улоге припадника ромске популације на састанцима ОРГ. Учесници су информисани да је покренута иницијатива за укључивање Рома у рад ОРГ, јер се сматра да је то најбољи и најефикаснији начин да се чује њихов глас и да они сами добију прилику да на ваљан начин представљају интересе својих сународника.

С обзиром да су Роми јако мало, или чак уопште нису информисани о раду ОРГ, на самом почетку сви присутни су детаљно информисани о значају и начину рада ОРГ. Представници UNHCR-а и DRC-а су, такђе, у свом обраћању истакли велики значај укључивања Рома у рад ОРГ, али и у све друге сегменте рада везане за стварање могућности повратка расељених Рома. Као позитивни показатељи досадашњег рада са ромском популацијом наведени су примери повратка Рома у Косовску Митровицу, Пећ, Гњилане и Косово Поље.

Већина присутних изразила је позитиван став о покретању ове иницијативе. Међутим, они у току састанка нису били спремни да предложе имена људи који би могли да заступају интересе Рома у раду ОРГ-а, јер, како су истакли, потребно је да одреде они који ће учествовати у раду ОРГ. На крају састанка је договорено да удружење "Југ" посети ромско насеље у Краљеву и одржи још један састанак на коме ће се дефинисати имена представника Рома на ОРГ.

Ивана Марковић

PURANO OBILIC E ROMENCA SO IRINDE PE

DJIVDINAJA KOTAR MANGIPE

Karakteristicno si o dimnjako ko phaglo obliko hiperbloidi andro kaste ikljol o dimo, vakerel amenge so hinjam anglo Obilic ko manusa so irinde pe ko pumare khera. Irinde manusa si kotar RAE zajednica Roma, Askaljije, thaj Egipcanja.

ANDRI CIK DJIKO KHERA

O khera pendjarenpe plaladava so nane makhle avrijal Lengero baripe yavisinel kobor manusa djivdinen ko lende Palo rasporedi si slicna huljen ko hodniko, plalpalal si o kupatilo, ki jek rig duj sobe ki aver rig si I kujna. Ni jek nanela betonsko ploca. O tavanji si kotar lamperija a kotar I tavansko rig isi iyolacija. Dikhav so o olukja nane phandle se cevjenca so legan o panji. Angleder jek duj masek hinjama ki jek familija. Akana ava anklo aver kher. Ali sar te ava djikolende?

Ki rig kotar mangljam te dja but panji so kerdja pe kotar o iv so topindjape I po than arakhlja maskaro phagipe I gunoj. Kotar adaja rig nasci te ava diko kher a ten a hulja andi cik. O domacinji amen dikhlja I vakerel te ava kotar aver rig. Sundjamole i cace kotar aver rig pohari isi panji i cik. Ko vudar djakerelamen I leskeri romnjii o chavei ako si o kher nevo kerdo, andre si but parpalo thaj melalo. Ko amaro pucibe sar djivdinen vakeren but chelele Vakeren amenge so stalno frden o gunoj uzolende. Nascine te ikljon ko agor te cistinel peanglo lengero avipe, pa pe I akana frdel.

O domacinji thaj leskeri romnji si terna manusa, ama o domacinji si jek vas odlilo, a I ko jek piro bandjarel. Haljova so isi ole epilepsija. Denolen socijalno pomoc 65 eura,

oleske e romnjake thaj 6 chavege a panda jek si ko drom.

PHARO SI DJIKO LOVE.

Ama I ako si corovinluko, I romnji chivel kafa ko sporeti, ko kasta. Nane la masa pa I jag kerel jekhe bange sastrneja. Ki relna ki tepsija pekel pe o maro. Avrijal pe nesto kerel tali hip. Posto si o rom nevoljno glavno lengeri buci si mangipe. Olenca si trin poterne chave, a o pobare gele te roden love.

Djan djiki Pristina. Dijek puti I I daj iako si duje vodjenca djal te rodel, vakeren amenge so daran kotar Cerkezja. Mo amal pucel ko si o Cerkezja. Dav man godje angleder jek star bers. Primindjaamen o serutno kotar I opstina Obilic.

BIBUCAKE – NAJBARO PROBLEMI

Majbut poangle anglo phandipe akava lil prestavnikurja kotar Centar za humane resurse I Glas Kosova I Metohije posetinde o Centralno Kosovo thaj Pecki region.

Tegani hinjama I djiko Roma kola si smestime ko zgrade so kerde pe kotar socijalno programi ki Plemetina. Ko vakeriba olenca dodjandjam soj olenge najpharo so na ne olen buci so te keren I sostar te djivdinen. Avdisutnji situacija olen pobuter na interesuvinell ako si o zgrade neve kerde but si parpale. But meljaljipe si I anglo I ando zgrade. Gunoj kaj te irine tut. Majbaro problemi so o manus anane len buci.

E manusen ki Plemetina posetinde I o manusa kotsar I opstina Obilic. On vakerde e romane serutneja kotar zgrade.

Ni o familije ki Plemetina so irinde pe andro SPARK program so kerel o UNDP nane opteretime but akanlakeri situacijaja. ali I olenge si pharo so

nane olen buci nane olen love sar te parvaren pe. Panda na dobinde sa so trebun te den olen andro SPARK programi. Stvarja zako kher, hrana, alaca te keren buci. Akalesta o Prestavniko kotar CHR vakewrdja i **Evaja Kitzler** koordinatorka kotar programi SPARK, I oj vakerdja so ka vakerel lengere partnerjenca so dji akana na dine e manusen so trebun.

Rade Ćirić

RROMANE

Tega vakerdjaamenge si si o Obilic najbut nacionalno. Athe bese Albancja, Roma, Askaljije, Egipcjanja, Gadje, Bosnjakja, Cerkezja.

Tega vakerdja amenge si si o Obilic ko demokratikano nacino, ko kedimasa Skupstina opstinakoro dine aver anav I akana pe vikinel Kastrioti. Me amaleske vakerav so si o Cerkezja manusa kola ale kana o Rusja phagle e Turcjen ko 19 veko i so si verovatno rodo e Tatarjenca Dikhav so amare domacinja olendar but daran. Aver izvori te djivdinen si so keden o habe kotar gunoj.

O kante kotar gunoj nane akate sar ko Beograd, akate si sar bare kopane kaj frdel pe svakonaj phagipe. On cucaren pe ko 10 djive. Adjukha pe I truvinde e vareja so rarakhle, a khandidja ko petrolej. Dok vakerel amenge ko jakha leske djan asva kotar o pharipe so nascipiske. Ikalde I pumare dokumentja kotar o kher Rovenpe amenge so na dine olen sa so trebun te denolen. Sar ko pakeca kotar habe I higijena adjukha I ko namestaj. Na dine olen ni krevetja, ni ormanja, a I kotora.

Adava dichol I ko chave. Jek chavo isi ole kaputi kotar pobare chave kova pe leske vucine pali phu, a sa o chave pinange. Najcikno chavoro rovel ki phagi kuna O phureder chavo cedinel po kapka thud andro pakovanje te del pe cikne phraleske. I daj ole lel ki angalji besel ki phu I chivel ole ki pi cuci ako isi so te pijel. O najbaro besel avrijal I arakhel I hip.

SIKAVDE O CHAVE

No isi I disave sukar inenadjenja amenge. Kana lile o lila so andjam olenge, o pophuro chavo beslo ki phu I ljilja te citinel ki romanji chib. Cal po dijej puti ki sikavni. Raduvina amen so I ko sa dobor muke salj te djal ki sikavni. adava si jek korako poangle. Dijej puti djan I djiki Gracnica I uzi Gracnica andro gava ko mangibe jel sar vakeren amenge o gadje len den pobuter. Uzo lende ki Plemetina keren pe khera e RAE, akaja si skracenica popu-

larno. Ama olen si pale dar kotar komsije I so si popase I so si podur. I Romnji amenge vakerel so angleder jek vreme ki avlija lenge frdinde jeke mule graste. Kana podjindjam amenge, ikheren amen te has olenca o tato maro so peklja pe, kotar jek puti anglamende ikljol jek kamionji so frdel o gunoj. Amare domacinja vakeren amenge so stalno adjukha aven. O Vozaci diklja amen so manga te slikina olen I naslo.

Pratinen amen djiko vorda I vakeren amenge e mule graste so frdinde anglo kher.

Podjindjam djiki Pristina ki organizacija Centar za Toleranciju te dikha majbut Gadjen so irinde pe kola svako djive athe keden pe ki kafa I ko vakeriba. Angluno drom kana hinjama kargo lende vakerde amenge so djakeren te denolen Total TV. Ama dockan geljam I na arakhljam nikas. Aver drom ka ovel amen pobuter baht te achava olenge hari lila. jel uzo avera muke ni adava nane olen.

Prozuzindjam amaro drom zako Peck o manastir Decane thagarutnji larva Visoki Decani.

Branislav Skrobonja

TE OVEN O ROMA KO ORG

Te definisinel pe I lasno uloga e romengeri ko opstinska radna grupe (ORG) Definisanje i jasna uloga ucešca Roma na Opštinskim radnim grupama (ORG), hine centralno tema ko sastanko kova kerdja pe ki Kraljevo ko februaru. Ko akava skupo so kerdja pe hine 12 IRL romane sar I o prestavikurja kotar o Danski savet zako izbeglice kotar Beograd, Prestanikurja kotar UNHCR Kraljevacko kancelarija i organizacija JUG Kraljevo so kerdja akava sastanko.

E manusenge so hine ko sastanko vakerdja pe so si svrha akale sastankoja te dikhel pe sar o roma saj te ukljucinen pe ko ORG. O Manusa informisime so kerdja pe jek inicijativa te ukljucinen pe o roma ko ORG jel adava si najsukar te saj te sunjol i olengoro glaso i lengoro amngipe, sar te on korkore vakeren so lenge trebun te saj te irinen pe ko pumare thana. Pumare glasoje te vakeren save si o interesja kotar lengeri zajednica.

Sar o roma majbuter informirime kotar ORG ko samo pocetko vakerdja pe olenge so si maj znacajno ko ORG. Predstavnikurja kotar UNHCR DRC ko pumaro obratibe istakninde soj si baro znacaj o roma te ukljucinen pe ko ORGali i ko sa aver segmentja kola si phandle e iribnaja ko Kosovo. Sar pozitivno primeri kaj irinde pe o roma Ile pe o thana Kosovsko Mitrovica, Pec, Gnjilane, Kosovo Polje.

Majbuter kola hine ko sastanko vakerdja pozitivno so si akaj ainicijativa suzi, ama on ko satanko nascine te vakeren o anava e manusengere kola sj te djan ko ORG. Palo sastanko on ka vakeren o anava e manusengere kana irinen pe pumare kherende. Ko agor on dogovorindepe so o udruzenje Jug ka djal ko lengoro naselje panda jek puti te.kerel olenza sastanko i tegane ka dikhen kola manusa saj te djan ko ORG.

Ivana Marković

ПРЕДСТАВНИК МЕЂУНАРОДНЕ КРИЗНЕ ГРУПЕ ПОСЕТИО “БОЖУР”

Срђан Ђерић, службеник у Приштинској канцеларији Међународне кризне групе, упознао је представнице удружења “Божур” са активностима, рекавши да ова организације четири пута годишње даје извештаје са терена, али да до сада нису обилазили ИРЛ у централној Србији као ни удружења расељених у Србији.

Ђерић је упознат са проблемима које ИРЛ-и имају око узурпираних имовина на Косову, о лажним купопродајним уговорима, о приватизацији предузећа на Косову, односно дискриминишућом уредбом UNMIK-а.

Главни акценат је био на повратку и реинтеграцији повратника у заједнице. Поучени дугогодишњим искуством на проблемима у процесу повратка, упознали смо нашег госта са UNHCR-овим статистичким подацима повратника и сложили да је сваке године бројка повратника зас-

трашујуће мала. Затим, је упознат са огромним процедурама у процесу повратка, од исказане жеље по до стварног повратка, ако се, он уопште и деси. Упознат је са израдом концепт докумената, његовог усвајања на ОРГ, затим на CRM-у, па онда на чекање на финансирање. Дуг пут...

Представника МКЗ је интересовала стварна заинтересованост ИРЛ-а за повратком, што смо му и поткрепили чињеницама да 20 концепт документа чека на финансирање, као и са концепт документима који чекају усвајање или су у току израде.

Жеље има, али нема подршке Косовских институција.

Такође, акценат је стављен и на повратнике који живе у окружењима, без основних услова достојних човеку, слободе кретања, запошљавања, школовања...

На крају разговора добили смо обећање да ће у следећи извештај Међународне кризне групе, бити убачени сви подаци које ће добити од наших организација и са терена из енклава на Косову.

Наташа Вујовић

ИЗАБРАНИ УЧЕСНИЦИ ОРГ ЂАКОВИЦА

Средином фебруара, у Краљеву је одржан састанак са интерно расељеним лицима из Ђаковице, који тренутно живе на ширем подручју овог града. Расељени су, том приликом, упознати с програмима подршке које овој популацији пружа Дански савет за избеглице (DRC). Скупу су присуствовала 24 ИРЛ, као и представници удружења “Југ”, НВО “Праксис” и канцеларије UNHCR-а из Краљева.

Остваривање права ИРЛ у процесу повратка, њихово учешће на састанцима Општинских радних група, организовање “Иди види” и “Иди - информиси” посета, само су неке од тема о којима се говорило. **Милосава Смиљанић**, представница DRC-а из Београда, је објаснила процедуру повратка за расељена лица било да се ради о индивидуалном или организованом повратку.

Један од главних циљева овог састанка био је и одабир представника расељених за учешће на ОРГ. Смиљанићева је детаљно образложила процедуру одласка и учешћа на састанцима ОРГ, истакавши да се од њих очекује да заступају интересе свих расељених лица из Ђаковице, а не своје личне. Њихова обавеза по повратку са ОРГ је и писање извештаја и информисање људи које представљају, о свему што се радило на састанку. Присутни учесници су заједничком одлуком одабрали три своја представника **Дамјана Ристића**, **Милана Шаренца** и **Перу Делића** да их заступају на састанцима ОРГ.

У Краљеву тренутно живи око 350 расељених из Ђаковице, од 4 500 Срба, колико је, по њиховим речима, пре 1999. године живело у овом метохијском граду.

Ивана Марковић

ПРЕДСТАВНИЦИ УНИЈЕ КОД КОМЕСАРА ЗА ИЗБЕГЛИЦЕ

Републички комесар за избеглице, **Драгиша Дабетић**, са сарадницима, примио је делегацију Уније коју су чинили **Славица Милуновић** и **Златко Маврић**, чланови Управног одбора и **Драган Смиљанић** извршни секретар. Том приликом представници Уније упознали су комесара са активностима Уније, посебно истакавши тежак положај у којима се налазе расељена лица.

Дабетић је навео да Влада Србије издваја велика средства за расељене и избегле. У колективним центрима борави око 1800 избеглица и око 7500 расељених лица са Косова и Метохије, навео је он. Комесар је подржао активности Уније на информативном плану, понудивши им и своје услуге. На крају, заједнички је закључено, да је ово само један информативни састанак, а да се у будућности очекују конкретне заједничке активности у побољшању услова живота расељених лица.

Ж. Ђекић

ИНДИВИДУАЛНО, КАДА НЕ МОЖЕ КОЛЕКТИВНО

НЕДВОСМИСЛЕНА ВОЉА ЗА ПОВРАТКОМ

Велики број расељених из Горњег Села (општина Призрен), окупио се у нади да је најзад дошло време и за њихов повратак. Састанак је на мало неуобичајен начин отворио представник сеоског одбора и учесник ОРГ **Примислав Станојевић**. Он је присутне позвао да минутом ћутања одају почаст преминулима и убијенима у периоду од 1999. до дана одржавања овог скупа. Истовремено је прочитао имена 52 преминула сународника. Велики број њих је у ранијем периоду био на списковима за повратак, а њиховом смрћу овај је процес за њихове породице трајно прекинут. Станојевић је присутне упознао са податком да је присуствовао на 50 састанака ОРГ у Призрену, али да помака нема. Захвалио се на подршци Данском савету за избеглице и удружењу “Свети Спас”, уз наду ће се након задњих састанака и добијених обећања у Призрену, кренути са нулте тачке. Присутнима је подељен списак приоритета индивидуалних повратника по фазама, израђен од стране сеоског одбора. **Иван Продановић**, представник UNDP-а Косова, присутне је упознао да је за индивидуални повратак потребна пре свега недвосмислена воља за повратком. То, пре свега, значи да након изградње куће морају бити усељене. Продановић је у свом обраћању изнео да је на простору Косова и Метохије велики број новоизграђених кућа празан, што је утицало да у наредном периоду донатори обратe посебну пажњу на искрену жељу ИРЛ за повратком, односно помоћ у реконструкцији онима који желе да на КиМ живе. Право на повратак имају сви, али право на помоћ у повратку и одрживости имају само они који желе да живе на Косову и Метохији.

Присутни су у својим дискусијама изнели жељу за повратком, али и сумњу за могућност останка без нових програма одрживости, пре свега могућности запошљавања на местима на којима су радили пре 1999. године. Присутна ИРЛ су изразила неслагање са делом процедура (правилника) UNDP -а за подршку повратку. Процедуре захтевају да заинтересовани за повратак немају непокретну имовину у централној Србији, нити на другом месту ван места на којем су изразила жељу за повратком. Већи број Горњеселаца је радио у Призрену па је самим тим и тамо поседовао и стан или кућу. У садашњим условима, осећају се сигурнијим у Горњем селу, где и траже обнову кућа.

Представници Данског савета и “Светог Спаса” су преузели обавезу да у наредном периоду путем својих активности укажу на потребу измене и усклађивање процедура, које би биле подстицај повратку, а не његова кочница. Са састанка су сви отишли задовољни, очекујући да ће њихова велика жеља за повратком утицати да и у Призрену, подржи и у овој години реализује све фазе повратка, како би село до краја године поново било пуно. Сада у горњој махали Горњег села, нико не живи.

Представници Данског савета и “Светог Спаса” су преузели обавезу да у наредном периоду путем својих активности укажу на потребу измене и усклађивање процедура, које би биле подстицај повратку, а не његова кочница. Са састанка су сви отишли задовољни, очекујући да ће њихова велика жеља за повратком утицати да и у Призрену, подржи и у овој години реализује све фазе повратка, како би село до краја године поново било пуно. Сада у горњој махали Горњег села, нико не живи.

Златко Маврић

ОБЕЛЕЖЕНА СЛАВА И ОСАМ ГОДИНА ПОСТОЈАЊА УДРУЖЕЊА “ГЛАС КОСОВА И МЕТОХИЈЕ” БЕОГРАД

У београдској цркви Св. Апостола Марка, 11 јанура, Глас КиМ прославило је славу удружења Светих 14 хиљада младенаца витлејемских тако обележило осму годину свог постојања и рада. У присуству викарног епископа **Теодосија**, монаха и верног народа, владика **Артемије** је пресекао колач и пожелео успех даљем раду удружења. У свом обраћању владика се осврнуо на тренутно стање на КиМ и упоређујући страдање витлејемских младенаца и косовских Срба, рекао да су младенци пострадали у једном маху, док Срби на КиМ страдају непрекидно. Владика је позвао српски народ да у овим тешким тренуцима остане јединствен и да се ни по коју цену не одриче Косова и Метохије.

ИДИ-ВИДИ ПОСЕТА БЕЛОМ ПОЉУ И ВЕРИЋУ

У организацији Данског савета за избеглице и удружења “Завичаја за повратак”, последњих дана јануара месеца, одржана је посета селима **Верић** и **Бело Поље** у општини Исток. Пут Истока, у посету својим кућама, кренуло је двадесеторо људи, решених да се врате у своје куће. Белопољчани се надају да ће, након четири године чекања на извођење концепт документа, њихове куће коначно бити обновљене, а самим тим створиће се и услови за повратак расељених.

ИРЛ из Верића су први пут након расељења, 1999. године видели своје куће, имања гробље. Комшије Албанци су изашли пред њих, поздравили их, поразговарали с њима дајући им тиме наду за могући повратак. Концепт Документ

за повратак у Бело Поље и Драгољевац, усвојен је августа 2004. године и од тада, ови људи чекају његову реализацију. Надају се да ће се средства за повратак ускоро пронаћи, јер се поред обновљања кућа, ваља кренути и са сејањем њива и башти, како би летина стигла на време, а они имали од чега да живе. Ако се средства за повратак одобре тек на лето, баште и њиве ће остати необрађене, а народ неће имати од чега да живи, кажу нам наши саговорници.

Након одржаних посета кућама, православних гробаља у Верићу и Белом Пољу, посетили смо манстир Гориоч. Црква Св. Николе је, на жалост, само на кратко, пуна људи, а радост монахиња велика што могу да нас виде и угосте. И тако до следеће посете...

Јелена Матовић

ПРВА ТВ ЕМИСИЈА У ПРОДУКЦИЈИ УНИЈЕ

Унија је у измештеном студију РТВ Приштина, у Прокупљу, средином јануара, организовала прву телевизијску емисију у својој продукцији. Гости у студију били су **Давор Рако** и **Весна Петковић**, представници УНХСР-а Србија, **Игор Поповић**, испред Министарства за КиМ и **Нада Шокић** из НВО “Праксис”. Актуелан тематика и заштита права расељених биле су основне теме емисије, која је изазвала завидну пажњу гледаоца, што представља путоказ ка наставку активности Уније на овом плану.

Ж Ђекић

ОБЈЕКТИВ СА КИМ

ПРЕДСТАВНИЦИ УНИЈЕ У ОБИЛАСКУ ПОВРАТНИКА НА КИМ

Лийљан...

...Сћаро Грацко...

..Сћари Обилић...

...село Лазовићи код Пећи...

..Србобран код Истока...

...и Суви Лукавац у Осојанској долини.

Фотографије: Радмило Јовић, Жељко Ђекић, Раде Ђирић, фебруар 2008. године

СВЕТОСАВСКА УЗДАРЈА

Чланови Креативне радионице Удружења за помоћ расељенима са КиМ “Свети Спас”, на позив организатора, били су гости светосавских свечаности у Црвенки. Најмлађи из категорије расељених, равноправно са другим учесницима, познатим песницима, културно- уметничким друштвима и појединцима, представили су се колажом косовских народних песама и поезије.

Иако су, поред домаћина, у програму учествовали и преставници Републике Српске, Црне Горе и Босне и Херцеговине, највеће симпатије публике привукли су баш чланови Креативне радионице. Представнику ове уметничке групе припала је част да званично отвори свечаност “Светосавска уздарја”, паљењем славске свеће. Поред чланова Креативне радионице, учесници програма су били књижевници **Ђорђо Сладоје** и **Недељко Попадић**, КУД “Вук Караџић” из Бачке Тополе, **Кристина Ивановић-Кики** и **Миона Илић**, вокални солиста, као и многи други.

Креативна радионица удружења “Свети Спас” континуирано ради од 2000. године, уз несебичну подршку Градског тамбурашког оркестра из Старе Пазове, негујући косовску народну песму и поезију. У периоду од 2001-2003. године, велики допринос радионици дала је Међународна православна добротворна организација (ИОСС), финансирајући пројекте намењене најмлађима. Иако ова мала група има велики значај за

неговање косовске традиције, немогућност изналажења средстава, за несметан рад, умногоме отежава њихове озбиљније активности и представљање како на просторима централне Србије, тако и на Косову и Метохији. Активности радионице најчешће се одржавају средствима самих учесника. До сада, свој програм чланови Радионице представили су у Ирској-Даблин, Грчкој-Атина, Аспровалта и другим местима, Нишу, Пожаревцу, Алексницу, Београду...

Чланови Радионице изражавају захвалност књижевнику **Тоди Николетићу** и **Зорици Ђукић**, управници Дома културе Црвенка, за несебичну подршку њиховом раду и позиву да учествују на овој манифестацији.

Јасна Маврић

Чланице Уније

Божур – Смедеревска Паланка, Првог српског устанка 109, тел: 026/313-893, e-mail: bozur@verat.net

Глас Косова и Метохије – Београд, Скадарска 40а/II, тел: 011/322-99-18, e-mail: gkim@eunet.yu, www.glaskim.co.yu

Завичај за повратак – Крагујевац, Душана Дугалића 47, тел: 034/362-376, e-mail: zavicpo@infosky.net

Зора – Светог Саве 6, Беране, Тел/факс: 087/234-200. e-mail: zora_nvo@cg.yu

Југ – Краљево, Цара Душана 27/39, тел: 036/323-220, факс:036/320-430, моб: 064/612-79-66, e-mail: agrkovic@yahoo.com

Свети Никола – Ресавска 33, Београд, Тел/факс: 011/32-32-620, e-mail: svnikola@scnet.ty

Свети Спас – Београд, Балканска 25, тел: 011/2686-161, e-mail: svetspas@eunet.yu, www.svetispas.org

Срећна породица – Ниш, Душанов Базар, купола, локал 223, тел: 018/257-184, e-mail: vulicevic@bankerinter.net

Центар за правну заштиту – Београд, Балканска 25, Тел/факс: 011/2686-161, e-mail: rprotect@eunet.yu

Центар за хумане ресурсе – Сутјеска 318/е Котез – Београд, Тел/факс: 011/715-762, e-mail: chrbgd@eunet.yu

Унија – Канцеларија у Београду – Крунска 15, тел: 011/324-5410, 323-1005, 303-5392; Факс: 303-5393
e-mail: unijakm@eunet.yu, www.unijakm.org

УНИЈА ИНФО – Главни и одговорни уредник: **Жељко Ђекић**; Уређивачки одбор: **Бранислав Скробоња** (председник), **Гордана Ђекић** и **Раде Ђирић** (чланови); Технички уредник: **Гордан Блажић**; Насловна страна: **Жељко Ђекић**

Адреса редакције: Крунска 15, 11000 Београд, тел/факс: 011/323-1005; Факс: 303-5393; e-mail: unijakm@eunet.yu
Штампа: “Maxima Graf”, Петроварадин; Тираж: 5000 примерака; Бесплатан примерак; ISSN 1820-3531, COBISS.SR-ID 117382153